

Yrittäjyyden ja äitiyden yhdistämisen tyypillisyydet ja epätyypillisyydet

Hanna-Mari Ikonen (hanna-mari.p.ikonen@jyu.fi)

Tarkastelen esityksessä äitiyrittäjyyttä: yrittäjämutoista toimeentulon hankintaa, joka on rinnakkaista naisen äitiroolille tai sille alisteista. Keskityn analysoimaan, miksi jotkut naiset työskentelevät näin ja miten heidän arkensa tällöin organisoituu enkä tässä tarkastele tällaisten toimijoiden paikkaa sosiaaliturvajärjestelmässä tai lainsäädännössä. Lähdän joidenkin tutkijoiden (Littler 2018; Orgad 2019) huomiosta, että äitiyrittäjyys on tapa ”saada kaikki”: ratkaista tuottavaan työhön kutsuvan ja intensiivistä äidinhoivaa korostavan ideologian välinen affektiivinen hankaus tavalla, joka toisi mukanaan onnen ja tasapainon (Rottenberg 2014). Samaiset tutkijat ovat esittäneet, että naisten ”vapaehtoisen valinta” pyrkii tasapainoon vetäytymällä usein pienimuotoiseen ja -tuottoiseen yrittäjyyteen vie sukupuolten tasa-arvoa taaksepäin. Lisäksi, kun työn ja perheen tasapainon diskurssi on vahva ja assosioituu moraalisesti hyvään, kuten onnellisuuden tuottamiseen itselle ja läheisille, tasapainon tuottamisesta tulee sukupuolistunutta työtä itsessään.

Esittelen 21 yrittäjämutoisesti esimerkiksi media- ja käsityöaloilla työskentelevän äidin haastattelukerronnan analyysin perusteella haastateltavien jäsennyksiä äitiydestään ja yrittäjyydestään. Tunnistan lähtökohtaisesti jaetuksi puhetavaksi sen, että äidillä tulee olla työ ja tämän työhön kytkeytyvän identiteetin voimauttavana hän on hyvä äiti lapsilleen. Äideillä on paljonkin työhön liittyviä tavoitteita, mutta rinnalla säilyvät äitiyden affektiiviset vaatimukset. Niitä käsitellään pääosin kahdella tavalla: asettamalla lapset etusijalle – tai pyrkimällä tekemään näin ainakin ajoittain, sillä myös työ on tärkeää ja työntekijäkansalaisen diskurssi hyvin omaksuttu – ja asettamalla itsensä etusijalle. Jälkimmäisen moraalista epäilyttävyyttä lievennetään rajaamalla äidin ensisijaistamisen kestoa ajallisesti ja kietomalla se lapsen hyvään: lapsi ei joudu näin äidin toiveiden toteuttamisprojektiksi vaan saa vapaammin kasvaa omaksi itsekseen.

Tulkitsen suomalaisenkin äitiyrittäjyyden heijastavan ”kaiken saamista” eli tuottavuuden eetokseen istuvaa tavoitteellista työelämäsuhdetta sekä intensiivisen äitiyden ideologian kierrättämää omistautuvaa, tiedostavaa äitiyttä. Kuitenkin suomalainen naisten kokoaikatyön perinne ja päivähoitojärjestelmä vaikuttavat siihen, että työ säilyy keskeisenä elämänsisältönä eikä yrittäjyys uhkaa ajaa naisia laajamittaisesti kotiin, mutta saattaa kyllä vaikuttaa siihen, miten hoiva jakaantuu perheen sisällä.